

3. Gazetdinov, N.I. and Vishnevskaya, O.V. (2005), *Sostyazatel'naya deyatel'nost' zashchitnika na predvaritel'nom sledstvii* [Competitive activity of defender in the course of pre-trial investigation], Izd-vo Kazan university, Kazan, Russia.
4. Sharenko, S.L. (2013), "Problematic issues of consideration of complaints against decisions, acts or omissions of the investigator or prosecutor", *Chasopis tsivilnoho i kriminalnoho sudochinstva*, no. 5 (14), pp. 44-50.
5. Komarnitska, O. (2014), "Appealing against decisions, acts or omissions of investigator, prosecutor, and investigating judge during pre-trial investigation : theory and practice", *Visnik prokuratury*, no. 6 (156), pp. 81-95.
6. Konstantynov, P., Stukanov, A. (2005), "Review of claims regarding action (omission) of inquiry officer, investigator, and prosecutor", *Zakonnost*, no.6, pp. 17-19.
7. Kovtun, N.N. and Yartsev, R.V. (2006), *Praktika sudebnogo kontrolya za resheniyami i deystviyami (bezdeystviem) publichnykh protsessualnykh orhanov, ohranichivayushchimi prava i zakonnye interesy lichnosti v uholovnom protsesse : ucheb.-prakt. posobie* [Practice of judicial control over decisions and actions (omissions) of public procedural agencies, which restrict the rights and legitimate interests of the individual in criminal proceedings : teaching aid], Izd-vo Volgo-Viatka academy of government service, Nizhniy Novgorod, Russia.
8. Lazareva, V.A. (1999), *Sudebnaya vlast i ee realizatsiya v uholovnom protsesse* [Judicial authority and its implementation in the criminal process], Izd-vo «Samara university», Samara, Russia.
9. Lazareva, V.A. (2010), *Pravo na sudebnuyu zashchitu i problemy eho realizatsii v dosudebnom proizvodstve po uholovnomu delu : monografiya* [The right to judicial protection and problems of its enjoyment in the pre-trial proceeding on a criminal case : monograph], Yurlitinform, Moscow, Russia.
10. Neprintsev, A.V. (2005), "On some problems of appeals in criminal proceedings", *Rossiyskaya yustitsiya*, no. 11, pp. 9-11.
11. Dubichinskiy, V.V. (editor) (2009), *Suchasnyi tlumachnyi slovnyk ukrayinskoyi movy : 100 000 sliv* [Dictionary of modern Ukrainian language : 100,000 words], VD «ShKOLA», Kharkiv, Ukraine.
12. Zinets, R.A. (2007), *Sudebnyy kontrol v stadii predvaritel'noho rassledovaniya : protsessualnye i orhanizatsionnye aspekty : monografiya* [Judicial control at the stage of pre-trial investigation : procedural and organizational aspects : monograph], Servisshkola, Stavropol, Russia.
13. "On Citizens' Appeals": Law of Ukraine of October 2, 1996 № 393/96-ВР, available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.

УДК 343.125: 343.137.5

КРИТЕРІЇ ДОЦІЛЬНОСТІ Й ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСТАВИ ЯК ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Сівак О.В., ад'юнкт

*Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна
kseniasivak@inbox.ru*

Статтю присвячено аналізу запобіжного заходу у вигляді застави в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх, а саме визначенню критеріїв ефективності й доцільності його застосування як в теоретичному, так і в практичному значенні щодо цієї категорії осіб. Проведено паралель з іншими запобіжними заходами, які застосовуються до неповнолітніх правопорушників, а також виявлено низку недоліків і запропоновано способи їх вирішення.

Ключові слова: запобіжні заходи, застава, кошти, неповнолітні, ефективність, доцільність, кримінальний процесуальний закон.

КРИТЕРИИ ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ЗАЛОГА КАК МЕРЫ ПРЕСЕЧЕНИЯ В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ В ОТНОШЕНИИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

Сивак О.В.

*Национальная академия внутренних дел, пл. Соломенская, 1, г. Киев, Украина
kseniasivak@inbox.ru*

Статья посвящена анализу меры пресечения в виде залога в уголовном производстве в отношении несовершеннолетних, а именно определению критериев эффективности и целесообразности его применения как в теоретическом, так и в практическом смысле относительно данной категории лиц. Проведена параллель с другими мерами пресечения, которые применяются к несовершеннолетним правонарушителям, а также выявлен ряд недостатков, и предложены способы их решения.

Ключевые слова: меры пресечения, залог, средства, несовершеннолетние, эффективность, целесообразность, уголовный процессуальный закон.

CRITERIONS OF THE NECESSITY AND EFFICIENCY USING BAIL FOR PREVENT MEASURES TO JUVENILES

Sivak O.V.

*National academy of internal affairs, Ukraine
kseniasivak@inbox.ru*

This article analyzes one of the types of precautionary measures that apply to juvenile offenders, such as bail. This prevention activity is enshrined in the currently regulations, which are applicable in the CPC of Ukraine, article 182, which states that bail, as a measure for a juvenile suspect, is made by payment of the currency of Ukraine into a special account, which is determined in the prescribed manner by the Cabinet of Ministers of Ukraine. The main aim of it is completion of the obligations by the suspect making funds in state revenue in the event of default of these obligations.

Special attention is paid to the criteria of article effectiveness and appropriateness of the use of bail, especially to juvenile offenders. However the effectiveness of the preventive measures is inextricably connected to social efficiency of criminal procedural law as a whole. Using of preventive measures is only a part of the whole set of measures aimed at prevention and elimination of crime. In our opinion this goal can be achieved through a comprehensive implementation of economic, political, cultural, educational and legal activity. The research of the effectiveness of a preventive measure to minors will allow understanding better of its impact on corrections and rehabilitation of offenders.

It is necessary to pay attention to humanity of the Code of Ukraine, which defines the special order pre-trial investigation against minors. It consists in securing additional procedural safeguards to the peculiarities of criminal proceedings against juveniles. Thus, the head 38 of the Code of Ukraine defines the common rules of the criminal proceedings against juveniles and procedural features of the application for a number of precautions for commitment crimes, including the bail.

The advantage of bail is that it is not only a warning, but it has also educational value, which is an important criterion of influencing on the behavior of the juvenile offender. The effectiveness of preventive measures bases on the implementation of important psychological property rights. It also stimulates the suspect to do out its procedural obligations. However, according to the questions of the using the bail for juveniles, then we believe it is inappropriate when depositing is made by the close relatives or family members. Such as sometimes these circumstances do not require juvenile suspect to fulfill their duties.

It is appropriate to use bail for a juvenile offender as an alternative to custody, because bail's content is less strict enforcement measure. The introduction of financial payments is the novel of the CPC of Ukraine that has order to strengthen the civil liability of persons involved in the criminal proceedings for improper execution of procedural duties which are assigned to them in the connection with the acquisition of a certain status.

Thus, the main responsibility is laid on the parents (mortgagor), but their procedural status in criminal procedural law legislator by now – is not defined. That's why bail is ineffective preventive measures to juvenile offender.

Key words: preventive measure, deposit funds, minors, efficiency, expediency, Criminal Procedure Law.

Основною засадою розвитку правової демократичної держави є вдосконалення чинного законодавства згідно з вищими світовими стандартами в галузі права, постійний пошук ідеологічних прогресивних напрямів та запровадження нових стратегій розвитку. Так, можемо з впевненістю говорити про те, що Україна на сьогодні досягла значних результатів у питаннях, пов'язаних із правильністю підходу щодо дотримання та забезпечення прав і свобод людини в одній, на нашу думку, з найважливіших і найскладніших галузей права – кримінально-процесуальному. Жодне суспільство не можна уявити як таке, що гармонійно існує, адже завжди поряд із сумлінними громадянами будуть порушники їх спокою та встановленого правопорядку. Не винятком із категорії цих громадян є також неповнолітні правопорушники, які через вплив на їхнє життя та свідомість

негативних чинників і через власну необізнаність стали на шлях злочинності. Саме особи, які притягуються до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, відчувають на собі наслідки державного примусу, що певною мірою полягають в обмеженні їхніх конституційних прав примусовими заходами.

Ефективність застосування запобіжних заходів нерозривно пов'язана із соціальною ефективністю кримінального процесуального закону в цілому. Застосування запобіжних заходів є лише часткою всього комплексу заходів, що спрямовані на попередження й ліквідацію злочинності. Ця мета, на нашу думку, може бути досягнута шляхом комплексного здійснення заходів економічного, політичного, культурно-виховного та правового характеру. Вивчення ефективності застосування запобіжного заходу до неповнолітніх дасть можливість краще зрозуміти його вплив на перевиховання й виправлення правопорушників.

Проте статтю ми вирішили присвятити одному з видів запобіжних заходів, а саме заставі, порядок та особливості застосування якої передбачені в ст. 182 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

В останні роки інтерес до застави як до запобіжного заходу помітно збільшився, що відразу відобразилося в науковій літературі. Проблеми теоретичних, практичних і процесуальних особливостей обрання та застосування застави як запобіжного заходу розглядалися в роботах А.Є. Білоусова, А.Д. Бурякова, А.В. Величко, І.Й. Гаюр, В.В. Гутник, Т.В. Данченко, Ю.В. Донченко, З.Д. Єнікеєва, А.В. Захарко, З.Ф. Ковриги, В.А. Михайлова, М.М. Михеєнко, І.Л. Петрухіна, П.П. Пилипчука, Т.С. Садової, О.І. Цоколовой та ін. Однак більшість із досліджень були проведені до прийняття Верховною Радою України нового КПК України та, відповідно, не містять аналізу процесуальних особливостей застосування запобіжного заходу «застава» за новим кримінальним процесуальним законодавством. Що ж стосується питань і проблем застосування застави як запобіжного заходу щодо неповнолітніх та її ефективності в умовах нового КПК України, то вони належно не були досліджені, що й зумовило необхідність цього дослідження.

Метою статті є дослідження факторів ефективності застосування до неповнолітніх правопорушників запобіжного заходу у вигляді застави та встановлення доцільності її застосування до цієї категорії осіб. Крім того, ми звернемо увагу на існуючі недоліки, насамперед практичного застосування. Наведемо рекомендації щодо вдосконалення правових норм, якими врегульовуються умови та способи застосування застави.

Справедливість українського законодавства полягає саме в тому, що перед ним усі неповнолітні рівні, незалежно від того, хто їхні батьки. Однак поряд із цим варто звернути увагу на гуманність КПК України, який визначає особливий порядок проведення досудового розслідування щодо неповнолітніх. Вона полягає в закріпленні додаткових процесуальних гарантій щодо особливостей здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх. Так, главою 38 КПК України визначено загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх і процесуальні особливості застосування низки запобіжних заходів за вчинення ними злочинів.

Одним із запобіжних заходів, який може застосуватися до осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення в неповнолітньому віці, є застава. Застава як запобіжний захід щодо неповнолітнього підозрюваного полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок, визначений у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з метою забезпечення виконання підозрюваним покладених на нього обов'язків за умови звернення внесених коштів у дохід держави в разі невиконання цих обов'язків [1, с. 464]. Перевага запобіжного заходу, а саме застави, полягає в тому, що вона має не лише попереджувальний, а й виховний характер, що є вагомим критерієм щодо впливу на поведінку неповнолітнього правопорушника. Ефективність запобіжного заходу побудована на реалізації важливих психологічних властивостей людини; він також стимулює виконання підозрюваним покладених на нього процесуальних обов'язків.

Для більш широкого й об'єктивного розгляду питання ефективності й доцільності застосування запобіжного заходу у вигляді застави, на нашу думку, доцільно було б розглянути дефініції понять «критерій», «ефективність» і «доцільність». Отже, тлумачний словник сучасної української мови подає такі визначення: «Критерій – підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило» [2, с. 465]; «Ефективність – те, що приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект» [2, с. 268], «Доцільність – відповідний поставленій меті, практично корисний, розумний» [2, с. 245]. Тобто в змісті цієї статті ми повинні надати оцінку заставі як запобіжному заходу, зосередити увагу на тому, чи її застосування до неповнолітніх правопорушників практичними працівниками та

суддями приведе до потрібних результаті й наслідків та чи відповідатиме поставленій меті щодо визначення практичної корисності як для суспільства, так і для держави в цілому.

Звернемося до історії виникнення застави як заходу процесуального примусу для подальшого визначення її мети та предмета, щоб у результаті встановити об'єктивну істину та критерії щодо її ефективності й доцільності в застосуванні стосовно неповнолітніх правопорушників.

Застава є давнім процесуальним інститутом. У часи існування майнової відповідальності застава й майнову поруку, на відміну від інших запобіжних заходів, застосовували частіше. Коли майнову відповідальність замінила особиста, ці запобіжні заходи взагалі втратили своє значення. У період існування інквізиційного процесу домінуючу роль як міри запобіжного заходу став відігравати арешт. Пізніше майнова порука й застава були законодавчо відновлені. Це відбулося після прийняття Статуту кримінального судочинства 1864 р. (далі – Статут 1864 р.) [3, с. 62]. Кримінально-процесуальний закон Російської імперії (Статут 1864 р.) передбачав застава як «захід судового примусу», що робило можливим її активне використання. Першим кодифікованим кримінально-процесуальним законом УРСР також був відомий цей запобіжний захід (ст.ст.142, 151 КПК УРСР 1922 р., 1927 р.), проте така кодифікація кримінально-процесуального законодавства УРСР (1960 р.) цим запобіжним заходом знехтувала.

Особливо широкого застосування застава набула в радянській кримінально-процесуальній практиці в період із 1922 р. по 1927 р., тобто в період нової економічної політики, коли для цього були і економічні, і соціальні можливості. З відмовою від економічних методів господарювання та широкої демократії, з впровадженням у всі сфери економічного й суспільного життя адміністративно-бюрократичного режиму з притаманними йому методами примусу економічні гарантії забезпечення належної поведінки суб'єктів кримінального процесу стали викорінюватися як із практики досудового розслідування й судового розгляду, так і із законодавства щодо врегулювання кримінально-процесуальних інститутів. Виключення застави як запобіжного заходу з кримінально-процесуального законодавства відбулося в період реформи законодавства з прийняттям Кримінально-процесуального кодексу України 28 грудня 1960 р. В Україні інститут застави було відновлено з 1996 р, проте за цей час він широко не застосовувався на практиці [4, с. 106].

Нині реформування суспільного й політичного життя нашої країни «реанімувало» застава як запобіжний захід, який із кожним роком став використовуватися все частіше, адже до моменту прийняття нового КПК України застава як запобіжний захід застосовувалася вкрай рідко. Проте, як постає з даних, наведених у статистиці Міністерства внутрішніх справ України за 2013-2014 рр., застава як запобіжний захід до неповнолітніх правопорушників продовжує застосовуватися лише в окремих випадках.

Так, згідно з інформацією МВС України [5] за 2013 р. під час досудового розслідування всього обрано 55 847 запобіжних заходів (Таблиця 1). Відповідно, за 2014 р. під час досудового розслідування всього обрано 48 530 запобіжних заходів (Таблиця 2).

Таблиця 1

Обрання запобіжних заходів в Україні за 2013 р.

Обрано запобіжний захід	Усього	Щодо осіб, які скоїли тяжкі й особливо тяжкі злочини	Щодо неповнолітніх	Щодо жінок
Особисте зобов'язання (ст.179 КПК України)	32 776	13 050	856	2 019
Особиста порука (ст.180 КПК України)	669	353	124	33
Домашній арешт (ст.181 КПК України)	6 204	4 484	195	384
Застава (ст.182 КПК України)	970	645	2	77
Тримання під вартою (ст.183 КПК України)	15 228	13 189	254	591
Усього обрано запобіжних заходів	55 847	31 721	1 431	3 104

Обрання запобіжних заходів в Україні за 2014 р.

Обрано запобіжний захід	Усього	Щодо осіб, які скоїли тяжкі й особливо тяжкі злочини	Щодо неповнолітніх	Щодо жінок
Особисте зобов'язання (ст.179 КПК України)	24 415	9 809	620	1 455
Особиста порука (ст.180 КПК України)	469	240	44	25
Домашній арешт (ст.181 КПК України)	8 142	6 020	310	439
Застава (ст.182 КПК України)	701	420	1	68
Тримання під вартою (ст.183 КПК України)	14 803	12 999	254	455
Всього обрано запобіжних заходів	48 530	29 488	1 229	2 442

Проаналізувавши статистику застосування застави як запобіжного заходу щодо неповнолітніх правопорушників, можемо впевнено робити висновок, що практичними працівниками й судьями цей захід примусу щодо неповнолітніх, які скоїли злочин, не застосовується, перевага надається особистому зобов'язанню. У зв'язку із цим виникає питання в доцільності, ефективності та практичності її застосування.

Питання ефективності застави як запобіжного заходу у своїх працях розглядали багато науковців. Так, П.С. Митник визначав, що мета застосування цього запобіжного заходу досягається шляхом впливу на матеріальні інтереси особи, щодо якої вона застосовується, оскільки застава вноситься ним самим, а також шляхом впливу на його моральні стимули, коли застава вноситься третьою особою, а обвинувачений (підозрюваний), не бажаючи витрат заставодавця, виконує обов'язки, покладені на нього у зв'язку із застосуванням застави [6, с. 18]. Деякі з авторів, зокрема З.З. Зінатулін, В.М. Корнуков, Ю.Д. Лівшиц, вважають, що застава як запобіжний захід себе не виправдовує, практично не застосовується та взагалі неприйнятна, відноситься до числа низько ефективних, є «мертвою нормою», і загалом пропонують відмовитися від майнових заходів примусу. У свою чергу І.Л. Петрухін, М.М. Михеєнко, П.П. Пилипчук, Ю.В. Донченко, М.А. Погорецький вважають, що застосування застави та її вплив на забезпечення прав людини сьогодні є одним із найбільш актуальних напрямів наукового та практичного пошуку в кримінальній процесуальній діяльності та практиці і «відповідає сучасним соціально-економічним умовам життя суспільства, духу часу, тому її потрібно застосовувати якомога ширше».

Не менш цікавою та ґрунтовною є думка М.С. Строговича, який дотримувався тієї точки зору, що користі й добра від запобіжного заходу (застави) ніколи не було й не буде, а непорозуміння й непогодженостей – скільки завгодно. Обґрунтовуючи свою позицію, він вважав, що немає таких злочинів, за якими як запобіжний захід можливо обрати заставу, адже застава за своєю природою придатна лише стосовно заможних осіб. Неприпустимо, підкреслював М.С. Строгович, обирати заставу в серйозних злочинах у випадках, коли запобіжним заходом могло б бути обрано тримання під вартою, оскільки в цих випадках вийшло б, що «майново» сильні особи мають можливість відкуповуватися від тюрми грошима, інші ж такої можливості не мають. Однак, якщо застосовувати інше положення, тобто обрати заставу лише у випадках, коли могли б бути обрані інші, ніж тримання під вартою, більш легкі запобіжні заходи, цього не відбуватиметься, проте непорозуміння й неув'язки, як і раніше, залишаться. За таких умов, робив висновок М.С. Строгович, «єдино правильним виходом є повна відмова від подібної кримінально-процесуальної поступки обвинуваченому, якою є застава як запобіжний захід» [7, с. 403].

Повністю погодитися з думкою одного з вищенаведених авторів ми не можемо, оскільки частково підтримуємо як одну сторону, так і іншу. Проте стосовно питання застосування застави як

запобіжного заходу щодо неповнолітніх ми поділяємо думку О.М. Обушенко про те, що застосування застави до неповнолітнього є недоцільним, коли внесення коштів здійснюють близькі родичі або члени сім'ї, адже інколи підозрюваного неповнолітнього ці обставини не зобов'язують виконувати покладені на нього обов'язки [8, с. 92]. Неповнолітній через нестійку психіку, через вплив на свідомість негативних чинників, через невміння логічно аналізувати й розмежовувати погане з хорошим не завжди буде дотримуватися встановлених правил. Він розумітиме застосування щодо нього цього запобіжного заходу як факт того, що від будь-якого покарання можна відкупитися, внівши лише вказану суму, і надалі займатися злочинною діяльністю. Тобто свідомого розуміння застосованого щодо нього запобіжного заходу у вигляді застави останній не отримає, виховного впливу на правосвідомість неповнолітнього правопорушника здійснено не буде.

Законодавець у ст.493 КПК України зазначив, що до неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених, окрім запобіжних заходів, передбачених ст.176 КПК України, може застосовуватися передання їх під нагляд батьків, опікунів, піклувальників [9, с. 391]. Згідно із цією норми батьки (або один із батьків), опікун чи піклувальник бере на себе письмове зобов'язання забезпечити належну поведінку та своєчасне прибуття неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду. Під час відібрання зобов'язання про взяття під нагляд батьки, опікуни, піклувальники попереджаються про характер підозри чи обвинувачення неповнолітнього й про їхню відповідальність у разі порушення взятого на себе зобов'язання. Під час порушення цього зобов'язання на батьків, опікунів і піклувальників накладатиметься грошове стягнення від двох до п'яти розмірів мінімальної заробітної плати. У нормі ст.182 КПК України зазначено, що застава може бути внесена як самим підозрюваним, обвинуваченим, так і іншою фізичною особою, тобто у випадку неповнолітнього застава вноситиметься батьками, опікунами чи піклувальниками, а відповідальність за порушення чи невиконання обов'язків будуть нести заставодавці, тобто ті ж батьки, опікуни, піклувальники.

Введення фінансових стягнень є новелою КПК України, покликаною підвищити громадянську відповідальність осіб, залучених до процесу кримінального провадження, за неналежне виконання процесуальних обов'язків, покладених на них у зв'язку з набуттям певного статусу. Виникає логічне запитання стосовно того, чи взагалі доцільно застосовувати до неповнолітніх правопорушників такий запобіжний захід, як застава, коли законодавець майже аналогічний захід примусу виділив спеціально для цієї категорії осіб. Вважаємо, що ні, оскільки санкція статті відрізняється лише сумою грошових коштів, тобто матеріальними збитками, які будуть завдані особам, які братимуть на себе зобов'язання щодо виконання неповнолітнім його обов'язків. Це дійсно має значення для осіб, які беруть на себе ці зобов'язання, проте ні в якому разі не для самого правопорушника, який у більшості випадків у зв'язку з впливом на психіку елементів підліткового максималізму буде продовжувати вчиняти протиправні діяння.

Проте цілком доцільним є застосування застави як запобіжного заходу щодо неповнолітнього правопорушника як альтернативи триманню під вартою, адже за своїм змістом застава є менш суворим заходом примусу. Для зменшення випадків застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою новий КПК України передбачає обов'язок слідчого судді в кожному випадку винесення ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою визначати розмір застави як альтернативного запобіжного заходу (ч.3 ст.183 КПК України). Однак наведене правило (норма) може не поширюватися на такі випадки: якщо злочин вчинено із застосуванням насильства або погрозою його застосування; щодо злочину, який спричинив загибель людини; щодо особи, стосовно якої в цьому провадженні вже обирався запобіжний захід у вигляді застави, проте він був порушений нею (ч.4 ст.183 КПК України).

Що ж стосується ефективності практичної сторони застосування застави як запобіжного заходу, то можна сказати, що це найвагоміша причина, у зв'язку із чим застава застосовується рідше. Хоч законодавець у новому КПК України спростував предмет застави, визначивши, що ним можуть бути лише кошти, на відміну від норм КПК України 1960 р., де предметом застави були як кошти, так і майно, яке викликало багато непорозумінь, проте це не вирішило основну проблему. Поряд із спростуванням наявна й інша сторона, яка знаходить своє відображення в нормах, які стосуються клопотань, які слідчий подає до суду для застосування запобіжного заходу застави. Слідчий у своєму клопотанні повинен, по-перше, вказати перелік свідків, яких він вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу, по-друге, підтвердження того, що підозрюваному надані копії клопотання й матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу

«застава». Це дає змогу зробити висновок про те, що процедура обрання запобіжного заходу у вигляді, наприклад, особистого зобов'язання є набагато простішою та зручнішою для застосування практичним працівниками як щодо неповнолітніх, так і щодо дорослих правопорушників, ніж застава.

Як бачимо, не всі питання є повністю вирішеними, все ж таки залишаються елементи невизначеності. Застава як запобіжний захід має достатню кількість особливостей, які потрібно надалі досліджувати для покращення як ефективності, так і практичності. Адже процесуальний порядок, додаткові умови й організаційні особливості застосування запобіжного заходу «застави», особливо щодо неповнолітніх правопорушників, повинні сприяти оптимізації кримінально-процесуальних відносин та ефективному виконанню завдань кримінального провадження.

Не менш важливим є визначення й законодавче закріплення відповідного процесуального статусу заставодавця. Вірно, на нашу думку, вказує Т.В. Данченко, що заставодавець – третя особа, яка повинна відповідати певним позитивним вимогам: відсутність судимості, наявність постійного місця проживання й роботи, позитивних характеристик, відомого джерела доходу тощо. Висування певних вимог до заставодавця, якщо їм не є сам обвинувачений чи підсудний, може припинити спроби внесення застави членами злочинних груп, що залишилися на волі, внесення як застави злочинно або незаконно здобутого майна тощо [4, с. 107].

Також варто зазначити, що в кримінальному процесуальному законодавстві фактично без уваги залишилося питання про походження грошей, внесених як застава. Це питання є дуже важливим. Його довільне рішення може не тільки створити умови для використання як застави «брудних» грошей, а й послужити своєрідною формою їх відмивання. Необхідно відобразити в нормах про заставу положення, які дають можливість встановити легальність походження грошей, які закладаються. Можливо, практично доцільніше б було, щоб грошима, які були обернені в дохід держави у зв'язку з невиконанням підозрюваним, обвинуваченим своїх обов'язків, частково розпоряджалися правоохоронні органи, тобто за цей рахунок могли б підвищити свій науково-технічний рівень, зокрема придбати «слідчі валізи», відеокамери, оплачувати роботи консультантів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково – практичний коментар: у 2 т. / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – Т. 1. – 768 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
3. Донченко Ю.В. Актуальні проблеми застосування запобіжного заходу у вигляді застави / Ю.В. Донченко // Право України. – 1999. – № 3. – С. 61-64.
4. Данченко Т.В. Застава: історія розвитку та проблеми застосування / Т.В. Данченко // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 1. – С. 106-108.
5. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua>.
6. Митник П. Застава як запобіжний захід / П. Митник // Юстиція Білорусі. – 2001. – № 3. – С. 17-21.
7. Крайнюк В.Г. Застава як запобіжний захід у кримінальному судочинстві / В.Г. Крайнюк // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Юридические науки». – 2013. – Том 26 (65). – № 1. – С. 401-407.
8. Обушенко О.М. Особливості застосування запобіжних заходів до неповнолітнього підозрюваного / О.М. Обушенко // Вісник ХНУВС. – 2014. – № 3 (66). – С. 87-95.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / Є.М. Блажівський, Ю.М. Грошевий, Ю.М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова – Х.: Право, 2013. – Т. 2. – 664 с.

REFERENCES

1. Bandurka, O.M., Blazhivskiy, E.M., Burdol, E.P. et al. (2012), *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktichnyi komentar: u 2 t.* [Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific and practical commentary: in 2 vol.], Pravo, vol. 1, Kharkiv, Ukraine.

2. Busel, V.T. (editor) (2002), *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy* [Great Dictionary of Modern Ukrainian], VTF «Perun», Kyiv ; Irpin, Ukraine.
3. Donchenko, Yu.V. (1999), “Current problems of application of preventive measure in the form of recognisance”, *Pravo Ukrayiny*, no. 3, pp. 61-64.
4. Danchenko, T.V. (2004), “Pledge : history of development and application of problems”, *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*, no. 1, pp. 106-108.
5. The official website of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, available at : <http://mvs.gov.ua>.
6. Mytnyk, P. (2001), “Pledge as a preventive measure”, *Yustitsiya Bilorusi*, no. 3, pp. 17-21.
7. Kraynyuk, V.G. (2013), “Pledge as a preventive measure in criminal proceedings”, *Uchenye zapiski Tavricheskoho natsionalnoho universiteta im. V.I. Vernadskoho Seriya «Yuridicheskie nauki»*, volume 26 (65), no. 1, pp. 401-407.
8. Obushenko, O.M. (2014), “Features of application of preventive measures for juvenile suspect”, *Visnyk KhNUVS*, no. 3 (66), pp. 87-95.
9. Blazhivskiyi, E.M., Groshevyi, Yu.M., Domin, Yu.M. et al. (2013), *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrayiny. Naukovo-praktichnyi komentar : u 2 t.* [Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific and practical commentary : in 2 vol.], Pravo, vol. 2, Kharkiv, Ukraine.